

ESTELADA ARGITARA

Nagore Irazustabarrena
Uranga

@irazustabarrena

Katalunia, 1918ko irailaren 11. Estelada, Kataluniako bandera izarduna, lehenengoz argitaratu zen inprimaki batean. *What says Catalonia* (Zer dio Kataluniak) izenburuko eskuorria zen, Lehen Mundu Gerra irabazitako herrialde aliatuei, nagusiki AEBei, ingelesez zuzendua. Utrechteko Itunaren (1715) zati bat jasotzen du orriak, besteak beste AEBetako Wilson presidentearen eta eta Ingalaterrako erregearen adierazpen batzuekin batera. Amaieran, “Hurrah for the Entente!”, “Glory to Wilson!” eta “Justice!” agurren aurretik, Utrechteko Ituna aldatzeko eskatzen zien aliatuei. Goian ezkerrean estelada zeukan inprimatuta eta, behean eskuinean, aldiz, AEBetako bandera. Comité Pro Catalunya edo Kataluniaren Aldeko Batzordeak argitaratu zuen Diadan banatutako orria.

Banderaren diseinua, aldiz, Vicenç Albert Ballesterrena (1872-1938) zen. Merkataritza nabigazioan lan egiten zuen eta Unió Nacionalistako militantea zen. Lanak Kubara eraman zuen behin baino gehiagotan XIX. mendearen amaieran eta 1898an, Kubak independentzia lortu zuenean, han zen Ballester. Independentzia prozesu hura eredutzat hartu nahian, Kubako Errepublikaren bandera berria izan zuen eredu estelada diseinatzerakoan: senyeraren ohiko launa marra gorri-horiei hiruki urdina eta

Ehun urteko beteko dira datorren Diadan estelada lehenengoz argitaratu zutela. Baina estelada inprimatu baino lehen josi zuten. Irudikoa gorde den esteladarik zaharrena da, 1915ekoa. CRBMC. CARLES AYMERICH

bost puntako izar zuria erantsi zien. Hala ere, lehenengoz duela 100 urte inprimatu eta argitaratu arren, ez dakigu zehazki zenbat urte lehenago egin zuen diseinua. Zenbait iturriren arabera, 1903an sortu omen zuen, Santiago de Cuban.

Bada argazki bat 1908an Parisen egindakoa, Lliga Nacionalista Catalana-ren egoitzan eta bertan izardun senyera bat ageri da. Baina argazkikoa ez da Ballesterren diseinua: banderaren erdialdean erronbo bat du eta, haren barruan, izarra. Esteladaren ohiko diseinua duen banderarik zaharrena –edo haren zati bat, argazkian ikus daitekeenez– Kataluniako Historia Museoa daukate eta 1915ean dago datatua. Lehen Mundu Gerran borrokatu ziren boluntario katalanek eraman omen zuten frontera.

Aipatutako bandera horiek estelada *blaua* edo urdinak dira; hiruki urdina eta izar zuria dute. Estelada *grogak* edo horiak, aldiz, hiruki horia eta izar gorria du, eta kutsu ezkertiarra. Aurten ere urtemuga biribila betetzen du *grogak*, 1968an sortu baitzuen Partit Socialista d'Alliberament Nacionalek. Gero PCEk hiruki gorria jarriko zion, sektore ekologistek, hiruki berdea...

Baina duela mende bateko Diada hartan banatutako eskuorriak katalanezko bertsioa ere bazuen eta, bitxia bada ere, orri hartan senyera soila jarri zuten, izarrik gabea. Kataluniako Historia Museoaren hitzetan: “Estelada behin behinoko bandera zen, independentzia lortu ondoren betiko senyera erabiltzearen aldekoak baitziren sortzaileak”. ■

Txerriak debekatu, ekonomia eta ekologiatik

Musulmanek eta juduek debekatuta daukate txerriak jatea, Koranak eta Lebitarren liburuak jaso bezala. Azalpenik zabalduena txerriek eragiten dituzten osasun arazoak izan dira: bizkarroi arriskutsuak edukitzea, trikina, esaterako, edo haragia erraz usteltzea... Baina Marvin Harris (1927-2001) antropologo estatubatuarrek bestela pentsatzen

zuen. Haren ustez debekua atzean arrazoi ekonomiko eta ekologikoak daude. Txerrien habitat egokiena ibai bazterretako baso hezeak dira. Baina nekazaritzak Ekialde Hurbileko ekosistemak idortzea eragin zuen Antzinaroan eta horrek aldaketak eragin zituen abeltzaintzan, ahuntzak eta ardiak hobeto egokitu baitziren inguru berrira. ■